

DOI: 10.30890/2567-5273.2024-31-00-030

УДК 378.37

**ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ**

**PROFESSIONAL GROWTH OF TEACHING EMPLOYEES OF
PROFESSIONAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE
CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION OF EDUCATION**

Маршицька В.В./Marshytska V.V.

*канд.пед.наук, доцент/ PhD in Pedagogy, Associate Professor
ORCID: 0000-0002-7072-8844*

*Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти», Київ, 04053
State Institution of Higher Education "University of Educational Management", Kyiv, 04053*

***Анотація.** У статті актуалізується проблема професійного розвитку педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти в умовах цифрової трансформації освіти. Сучасний, конкурентоспроможний, успішний освітянин потребує стійких навичок використання інформаційно-цифрових технологій, критичного мислення, стратегічного планування і здатності гнучко реагувати на зміни потреб суспільства. Тому перед закладом освіти постає ключове завдання: зорганізувати освітній процес, щоб були створені необхідні умови для педагогічних працівників закладу, за яких вони зможуть ефективно та продуктивно використовувати сучасні інноваційні технології у власній професійній діяльності.*

***Ключові слова:** професійний розвиток, цифрова трансформація освіти, дистанційне навчання, заклади фахової передвищої освіти, професійне зростання педагогічних працівників.*

Вступ. Сьогодні можемо переконливо говорити, що в Україні цифровізація демонструє стійку тенденцію до прискорення під час війни, а це, в свою чергу, актуалізує розвиток цифрової компетентності у громадян. Освіта є одним із базових елементів цифрових інновацій та цифрової економіки загалом, а фахова передвища освіта покликана постійно збільшувати підготовку фахівців, які володіють новими технологіями, потрібними для досягнення конкурентної переваги у цифровому світі. Відбувається проникнення цифрових технологій в

екосистему освіти, що вносить зміни до всіх компонентів професійної діяльності педагога. При цьому трансформується його інформаційна і технологічна культури, розвиваються соціальні навички.

Зважаючи на те, що цифрові технології проникли у всі сфери сучасного суспільства, перед закладом фахової передвищої освіти постає ключове завдання – так зорганізувати освітній процес, щоб були створені необхідні умови для педагогічних працівників закладу, за яких вони зможуть легко навчатися за допомогою цифрових технологій і швидко адаптуються до змінних умов провадження педагогічної діяльності, будуть зацікавлені у саморозвитку та безперервній освіті, зможуть ефективно та продуктивно використовувати сучасні інноваційні технології у власній професійній діяльності.

Основний текст. Вільний доступ до навчального контенту є необхідною умовою сьогодення, а це вимагає інформатизації середовища закладу освіти та використання педагогічними працівниками месенджерів як мобільних освітніх технологій. Саме таке зростання, наголошують науковці, підсилюється і тим, що освітні послуги набувають цифрової трансформації й педагогічна діяльність також переходить у електронний формат [5].

Виклики, які сьогодні спонукають до стрімкого розвитку системи освіти та її цифровізації, дослідниці З.В.Рябова, Г.В.Єльнікова розділяють на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх вони відносять: по-перше, глобальний перехід освіти в online формат й, у зв'язку з цим, оперативне оновлення стратегічних цілей освіти в умовах цифровізації; по-друге, розбудова системи якості освіти як внутрішньої, так і зовнішньої й необхідність її цифрового забезпечення. До внутрішніх відносять стрімку цифрову модернізацію змісту освіти й опанування суб'єктами освітнього процесу формами, методами навчальної online взаємодії [5]. Отже, можемо говорити про те, що розроблення, апробація та опанування новими цифровими технологіями організації освітнього процесу й визначає на сьогодні сутність професійного зростання педагога.

Вітчизняні вчені у галузі післядипломної освіти, аналізуючи різноманітні інтернет ресурси, зазначають, що провідним попитом у системі підвищення кваліфікації фахівців є розвиток гнучких навичок фахівця («soft skills»), що за своєю сутністю є сукупністю неспеціальних навичок і забезпечують високу продуктивність та результативність професійної діяльності [3;4;6].

Так, Г.В.Єльнікова, З.В.Рябова [5], аналізуючи опитування споживачів послуг, що надає заклад післядипломної освіти, й вивчення змісту інтернет контенту стверджують, що професійне зростання фахівців в умовах цифрової освіти буде успішним за умов переосмислення та оновлення:

1. Контенту навчання здобувачів освіти та працюючих педагогів у системі підвищення кваліфікації, тобто визначення актуального змісту освіти, що на сьогодні є затребуваним.

2. Меті та результату навчання (підвищення кваліфікації) з урахуванням глобальної цифровізації (якою має бути інтегральна компетентність фахівця, загальні, спеціальні, «soft» навички тощо).

3. Напрямів цифровізації освітнього процесу та роботи у цифровому режимі (надання освітніх послуг засобами електронного зв'язку).

4. Цифрових моделей освітньої взаємодії, з'ясовуючи, у який спосіб умотивувати та забезпечити успішність навчання, які технології, методи та форми необхідно використовувати під час цифрового навчання та як забезпечити інтерактивну взаємодію учасників освітнього процесу.

5. Методів та технологій оцінювання навчальних результатів здобувачів освіти [5].

Дослідниці наголошують, що зазначені вище позиції сприятимуть формуванню компетентності педагогів у сфері цифрових технологій, яка, першочергово, ґрунтується не лише на знаннях сутності цифрових технологій, а й на знаннях їх використання у освітньому процесі. «Digitalskills педагога базуються на когнітивних, соціальних та емоційних складових його професійної діяльності та його житті в цифровому суспільстві» [5,с.375].

На переконання дослідників, «...забезпечити формування цифрових навичок можливо шляхом побудови змісту освітніх програм закладу освіти на цифровій проєктноорієнтованій основі, що сприятиме формуванню у фахівців м'яких навичок, які базуються на проєктному типі мислення. Саме такий підхід забезпечить фахівцям, які пройшли відповідний курс підвищення кваліфікації, спроможність отримання нових повноважень (компетенцій) з одночасним набуттям необхідних компетентностей (насамперед, цифрових) для ефективного виконання своїх посадових обов'язків» [5, с.375].

Для проведення занять в online режимі вже традиційно використовуються конференції Zoom; BigBlueButton; Google Meet та ін. Разом з тим для організації освітнього процесу педагогу необхідно мати зворотний зв'язок про ступінь засвоєння навчальної інформації. У межах e-learning педагогу необхідно опанувати цифрові навички. Формування та розвиток цифрових навичок педагога передбачає формування вміння навчитися створювати електронний контент навчання та мотивувати здобувачів освіти до його опанування засобами електронного зв'язку.

Для якісного запровадження дистанційного навчання використовуються, крім традиційних, нові інформаційні та телекомунікаційні технології, технічні засоби, що забезпечують взаємодію здобувачів освіти з викладачем дистанційно та синхронно.

Професійний розвиток педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання. На сьогодні надзвичайно прогресивним нововведенням є те, що педагог, відповідальний за самоосвіту й безперервний професійний розвиток, може здійснювати їх шляхом формальної, неформальної й інформальної освіти.

Протягом пандемії і війни онлайн-інструменти стали порятунком: вони допомагали залишатися на зв'язку, навчатися і працювати віддалено. Одним зі способів підвищення цифрової компетентності викладача у наш час стало ще й дистанційне навчання на масових відкритих онлайн-курсах.

Масові відкриті онлайн-курси (МООС, Massive Open Online Courses) – це безкоштовні навчальні курси, викладені для загального доступу в інтернеті, продуктивний інструмент для поширення якісних знань від найкращих викладачів, відповідають сучасним освітнім трендам – практико-орієнтованої, доступної й технологічної освіти. Це одна з найновіших форм дистанційного навчання, яка активно розвивається у світовій освіті. Подібні сайти розраховані на студентів різних рівнів підготовки – і новачків, і досвідчених фахівців. Масовим відкритим онлайн-курсам властиві такі ознаки: масовість, глобальність, безкоштовність, залучення кращих викладачів із провідних світових університетів, наявність елементів традиційної освіти (розклад, дедлайни, екзамени) і численних каналів зворотного зв'язку між усіма суб'єктами навчального процесу, використання комплексу спеціально сконструйованого дидактичного матеріалу (лекції, конспекти, тести) [2].

Сучасний, конкурентоспроможний, успішний освітянин потребує стійких навичок використання інформаційно-цифрових технологій, критичного мислення, стратегічного планування і здатності гнучко реагувати на зміни потреб суспільства. Які ж масові відкриті онлайн-курси сьогодні пропонує мережа «Інтернет» для педагогів?

На порталі «Дія. Цифрова освіта» для освітян розміщено курс «Цифрові навички для вчителів» (<https://osvita.diaa.gov.ua/courses/serial-iz-tsyfrovoi-hramotnosti-dlia-vchyteliv>). Курс про алгоритми й комунікацію педагогів і учнів на період дистанційного навчання, а також про набір сервісів і специфіку їх використання для педагогів, зокрема: Google Classroom, Microsoft Teams, Cisco Webex, Zoom, Classtime, Viber та ін. Педагоги вчать комунікувати, користуватися онлайн-сервісами, створювати відеоконференції, збирати файли з виконаними завданнями, ставити оцінки онлайн, контролювати виконання завдань, використовувати соціальні мережі, створювати контрольні роботи, надавати консультації і створювати віртуальний деканат.

Студія онлайн-освіти EdEra пропонує курс «Опануємо змішане навчання» (<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:DECIDE+3+2020/about>). Курс дає

відповіді на такі питання: що таке змішане навчання й основи планування курсу, ефективне оцінювання, види навчальної діяльності, технології й інструменти залучення здобувачів освіти і забезпечення рівних умов, інклюзивність і комунікація. На курсі навчають, як ефективно поєднати онлайн- і офлайн-навчання, як визначити цілі курсу і сформулювати результати навчання, які види діяльності застосовувати у змішаному навчанні та які відкриті освітні ресурси й інструменти краще використовувати. Педагоги мають можливість тут опанувати новітні навички, зокрема, як стимулювати внутрішню мотивацію здобувачів освіти, як забезпечити академічну доброчесність і як здійснювати оцінювання й контроль знань.

На сайті «Освітнього Хабу» м. Києва розміщено онлайн-курс підвищення кваліфікації освітян «Мистецтво викладання» (<https://eduhub.in.ua/courses/mistectvo-vikladannya>). Курс містить п'ять модулів: «Організація освітнього процесу», «Хто потрібен сучасним учням та студентам?», «Емоційний інтелект для освітян», «Як досягти значних результатів у процесі викладання», «SCORM-курси», що надають багато корисних та інноваційних інструментів, які можна використовувати в процесі викладання.

Онлайн-платформа «Prometheus» – одна з найбільших платформ відкритих онлайн-курсів в Україні, більшість з яких саме для освітян (<https://prometheus.org.ua/courses-catalog/teachers-courses>). На особливу увагу заслуговують курси «Критичне мислення для освітян» та український переклад найпопулярнішого у світі курсу «Навчаймося вчитись». Курс розповідає про ілюзії у навчанні й ефективні способи запам'ятовування інформації. За допомогою знань, які дає курс, можна опанувати мистецтво не гаяти час, самостійно підвищити ефективність власного розвитку.

Отже, онлайн-курси досить новий інструмент навчання й потребує ще багато вдосконалень. Але вже на сьогодні, в умовах невідкладної цифровізації освіти, використання сучасних масових відкритих онлайн-курсів для неформальної освіти педагогів сприяє розвитку професійної й цифрової

компетентностей освітян і забезпечує формування навичок для якісної й успішної викладацької діяльності та конкурентоспроможності.

Висновки. Стрімкий розвиток цифрових технологій та запровадження технологічних інновацій у процес навчання вимагають від кожного фахівця сфери освіти не лише професійних, а й спеціальних цифрових навичок та знань, а від закладу освіти – зміни підходів у формуванні цифрової компетентності для всіх учасників освітнього процесу. Перехід на віддалене навчання у зв'язку з пандемією та війною в Україні прискорив та створив умови для неминучого інтенсивного цифрового розвитку як педагогів, так і здобувачів освіти. Зазначене стало не тільки викликом, а й сприяло опануванню комп'ютерно-орієнтованими методичними системами і телекомунікаційними технологіями.

Література

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту». (2019, 6 червня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
2. Кузьменко Г., Хорольський О. Масові відкриті онлайн-курси у контексті трансформації вищої освіти України //Педагогічні науки, 2015, № 63, С. 56-61.
3. Олійник В.В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта: нові моделі та форми професійного розвитку // Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: кол. монографія; А. Василюк, А. Стоговського; Ніжин: Вид. ПП Лисенко М. М., 2017, 248 с., С. 93–108.
4. Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта» в умовах відкритого університету: збірник освітньо-професійних програм у 2-х частинах, частина 1: наукова ред. О. В. Просіна, упорядкування Я. Л. Швень, Ю. А. Махновець. – К.: ЦПО, 2021. – 302 с.
5. Рябова З.В., Єльнікова Г. В. Професійне зростання педагогів в умовах цифрової освіти //Інформаційні технології і засоби навчання, 2020, 6 (80), С. 369-385.
6. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія / В. О. Радкевич, Л. П. Пуховська, О. В. Бородієнко, О. П. Радкевич, Н. В. Базелюк, Н. М. Корчинська, С. О. Леу, В. В.Артемчук; за заг. ред. В. О. Радкевич. – Київ: ІПТО НАПН України, 2018. – 223 с.

Abstract.

The article updates the problem of professional development of teaching staff of institutions of vocational pre-higher education in the conditions of digital transformation of education. A modern, competitive, successful educator needs stable skills in the use of information and digital technologies, critical thinking, strategic planning and the ability to flexibly respond to changes in the needs of society.

For the high-quality introduction of distance learning, in addition to traditional, new information and telecommunication technologies, technical means are used that ensure the interaction of students with the teacher remotely and synchronously. In the conditions of urgent digitization of education, massive open online courses are actively used for informal education of teachers, which promotes the development of professional and digital competences of educators and ensures the formation of skills for high-quality and successful teaching activities and competitiveness.

The development of digital technologies and the introduction of technological innovations into the learning process require not only professional, but also special digital skills and knowledge from every specialist in the field of education, and from the educational institution - changes in approaches to the formation of digital competence for all participants in the educational process.

Key words: *professional development, digital transformation of education, distance learning, institutions of professional pre-higher education, professional growth of teaching staff.*